

La veu dels protagonistes

“Aquí no és que estudiem més o menys, és que crec que estudiem millor.”

Per **Laia Vicens**

E

ls autèntics protagonistes i beneficiaris del programa Magnet són els alumnes: viuen en primera persona els efectes de la segregació escolar, els programes d'innovació que s'apliquen al centre, la relació amb la institució que els acompanya en aquest procés i, finalment, els resultats en els àmbits social i acadèmic. Però paradoxalment, tot i ser la peça fonamental de l'engranatge, molts alumnes desconeixen el nom del projecte, l'objectiu que persegueix i la dimensió de la iniciativa. Com ho viu, l'alumnat? Què en pensen, de la relació amb el partneriat? Quins efectes té per a ells anar a un centre Magnet? Donem veu als protagonistes.

El treball en grup facilita que tothom pugui participar-hi i aportar idees, amb tasques assignades.

Els alumnes comproven si les seves hipòtesis inicials són o no veritat.

La Rihab i la Dina expliquen amb la seguretat pròpia dels experts per què la Terra no absorbeix l'aigua dels oceans i per què es formen volcans a les profunditats marines. Parlen de fosses marianes i submarins, de peixos secs i laboratoris científics, de la salinitat de la Mar Morta i de com és un tauró per dins. No són científiques, ni doctores en Biologia Marina, ni estudiants en pràctiques de Ciències del Mar. Fan cinquè de primària a l'escola Tanit, de Santa Coloma de Gramenet. “Som una escola que treballa i investiga el mar”, resumeix la Dina. És conscient que són una excepció, que no totes les escoles tenen l'oportunitat de treballar amb l'Institut de Ciències del Mar, l'ICM per als alumnes, que es refereixen una vegada i una altra a aquesta institució per les seves sigles. “Hi ha poques escoles que treballen amb l'ICM. Jo sé que no totes tenen la sort de fer-ho”, afegeix. El Hamsa, que també fa 5è, és més pràctic: “Els altres coles potser no tenen un submarí”.

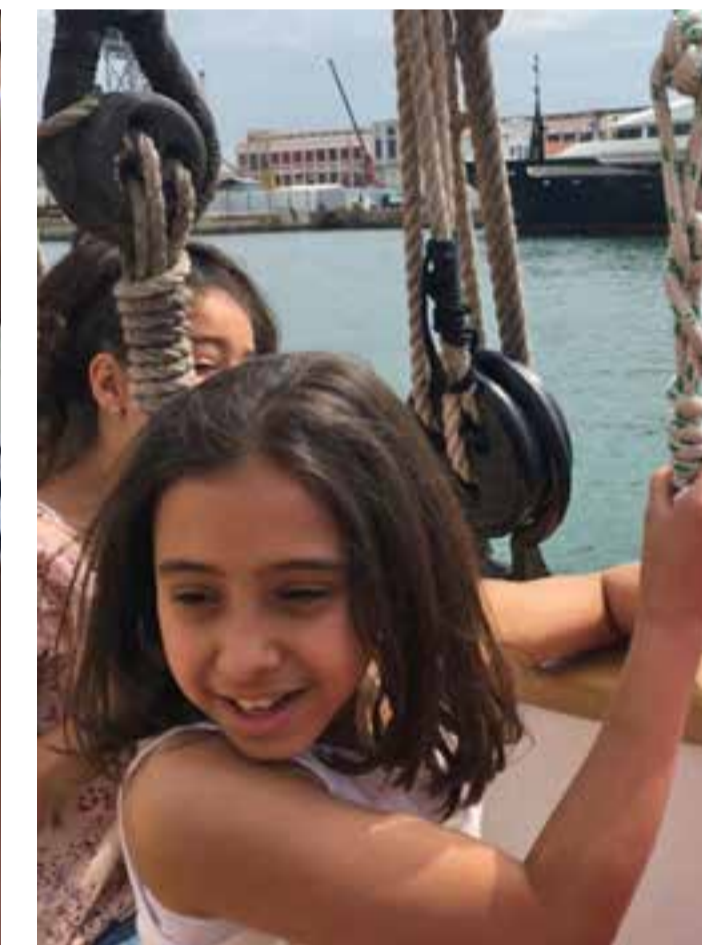
“Primer plantegem les preguntes que tenim sobre un tema, escollim la primera que volem resoldre i comencem a investigar a través d'experiments.”

El punt de partida sembla clar, però el cert és que ni la Dina ni el Hamsa ni la Rihab saben posar nom al projecte, ni coneixen encara què significa magnet en anglès. Tampoc entenen gaire que darrere del vincle de l'ICM amb la seva escola, al barri de Santa Rosa, de Santa Coloma de Gramenet, hi ha la ferma voluntat d'obrir el centre al barri, desestigmatitzar-lo i aconseguir captar l'atenció de noves famílies perquè hi apostin i hi matriculin els seus fills i filles. Però, com diu la dita, el nom no fa la cosa: el més important és que els alumnes són conscients no només que el projecte educatiu de la seva escola i el vincle amb l'ICM és una oportunitat per a ells i per al centre, sinó que el que de veritat és transformador és la manera de treballar, que els motiva i els desperta curiositat.

Si bé el marc teòric del projecte Magnet és una mica difús per als alumnes, sí que detecten amb claredat quina és l'aplicació pràctica a

l'aula, sobretot tot allò que té a veure amb els canvis metodològics i d'innovació pedagògica.

“Primer plantegem les preguntes que tenim sobre un tema, escollim la primera que volem resoldre i comencem a investigar a través d'experiments”, explica la Dina. La Jessica, de 6è, concreta una mica més: “Quan volem respondre una pregunta, primer fem hipòtesis. I aleshores provem i mirem si ho hem endevinat. Ens agrada aprendre experimentant”, diu. “Mola perquè els professors aprenen amb nosaltres”, afegeix el Hamsa. A ell li agrada que sigui precisament el mar “l'especialitat” de la seva escola: “És molt interessant perquè és l'única part del món que no s'ha investigat del tot”. Per comprovar les seves hipòtesis i anar-ne seguint el fil, els alumnes miren vídeos i fan petits experiments. “No deixem res a mitges. Anem a fons amb un tema, i això m'encanta”, diu la Jessica. Explica que a través d'aquest mètode

Els alumnes de l'escola Tanit van poder navegar amb un dels vaixells de l'Institut de Ciències del Mar.

Experimentar i investigar forma part de la metodologia d'aprenentatge en els centres Magnet.

“Treballant d'aquesta manera en grup, tothom pot participar i aportar idees.”

d'aprenentatge han “descobert” com es formen les onades, com és un tauró per dins i per què els humans floten com més salada és l'aigua del mar.

El treball cooperatiu

En aquest punt hi ha un element que destaquen per sobre de la resta: a l'hora de treballar per projectes i en xarxa, celebren el repartiment de les tasques en diferents càrrecs (un coordinador, un secretari, un portaveu, un ajudant i un intendent). “Treballant d'aquesta manera en grup, tothom pot participar i aportar idees”, explica el Hamsa. Tots són iguals, totes les opinions valen el mateix. Ara estan immersos en un nou projecte que els servirà per aplicar aquesta metodologia. Amb tota mena de detalls, relaten il·lusionats que estan creant un videojoc científic i s'han inventat un personatge, l'Eva, que n'és la protagonista i que està inspirada en una de les científiques de l'ICM.

Una iniciativa que de passada introduirà referents científics femenins actuals a l'escola.

La Jessica, la Rihab, la Dina i el Hamsa viuen amb normalitat que a la seva escola hi hagi un 80% d'alumnes d'origen estranger i amb desconeixement que ha estat durant anys estigmatitzada per gent del barri, que la considerava de segona categoria i no l'escollia a l'hora d'inscriure-hi els seus fills. Però els efectes de la desigualtat prenen a vegades formes molt subtils. Encara que ells no es canviarien de centre, sí que creuen que hi ha coses que cal millorar. “Un pati més gran i amb gespa”, apunta el Hamsa, mentre per la finestra es veu la pista de ciment on juguen a l'hora de l'esbarjo. La Dina té una petició de d'entrada pot sorprendre: “M'agradaria anar més hores a l'escola perquè així aprendrém més. I potser una mica més de deures per al cap de setmana”. La directora del centre, la Montse Ruiz, contextualitza les

demandes de la Dina: ambients familiars en què els pares amb prou feines poden compatibilitzar la jornada laboral amb ajudar els seus fills amb les matèries escolars i nivells socioeconòmics baixos, que fan que poques famílies dediquin el cap de setmana a activitats de lleure familiar o oci cultural.

Malgrat que en pateixin en primera persona les conseqüències, són encara petits per comprendre què significa ‘segregació escolar’. En canvi, a Manlleu, els alumnes de l'Institut del Ter són més conscients de l'opinió que tenen alguns veïns i de la imatge que projectava el seu centre. “Diuen que és la presó, pels barrots a les finestres. I també que és l'institut dels immigrants i els pobres”, apunta l'Aleix, de 3r d'ESO. Les dades són reveladores: institut d'alta complexitat, amb la meitat de l'alumnat d'origen estranger i una trentena de joves a l'aula d'acollida. L'estructura del centre tampoc hi ajuda: dues rengleres de

Els alumnes de l'**Institut del Ter** aprenen a treballar el vímet, gràcies a la col·laboració del **Museu del Ter**.

L'**Institut del Ter** duu a terme un programa de restauració de mobiliari i eines del camp amb el **Museu del Ter**.

Els nois i noies de l'**Institut del Ter** ensenyen a reparar les bicicletes als cursos inferiors.

“No deixem res a mitges. Anem a fons amb un tema, i això m'encanta.”

mòduls prefabricats blancs en mig d'una gran esplanada a la vora del riu Ter. Famílies i claustre han fet de la necessitat virtut: “No podem competir en edifici ni en ordinadors amb les altres escoles de Manlleu, però sí en ser un institut petit i amb innovació pedagògica”, assegura la Trini Montero, directora del centre. Els alumnes posen paraules a la seva experiència: “Jo vaig triar aquest institut perquè aquí ens coneixem tots”, diu l'Alba, de primer d'ESO; el Biel, de 3r d'ESO, destaca sobretot “el treball cooperatiu” i “la manera d'aprendre”.

El Museu, “una aula més”

Com ho fan? A través del projecte Magnet, van de bracet del Museu del Ter del municipi, al qual deuen el nom de l'institut. Els alumnes consideren el museu “una aula més de de l'institut”. “Sempre que hem d'ajuntar-nos dues classes, hi anem”, explica l'Aleix. Això fa que se'l coneguin com el palmell de la

mà. “Tot el que hi ha al museu ho sabem explicar”, assegura la Laia, de 4t d'ESO. En efecte, saben des de les parts d'una turbina, fins a la fauna i la flora que habita el riu. Aquest coneixement l'utilitzen per donar-se a conèixer a la resta del municipi. “Aquí les portes obertes les fem nosaltres. Ho fem junts entre els professors, el Museu i els alumnes”, relata la Laia.

Com els alumnes del Tanit, també els de l'institut del Ter aprenen a partir de projectes multidisciplinaris i en grup, en el seu cas sovint centrats en el riu. Per exemple, el RestauraTER, un programa de restauració de mobiliari i eines del camp que era del museu però que l'institut s'ha fet seu. Amb l'ajuda dels tècnics del museu i els professors d'art de l'institut, els alumnes han tornat a donar vida a cadires, jous de bestiar, màquines de projectar cinema o de trinxar carn: des de la desinfecció dels objectes antics, per treure'ls el corc de la fusta, fins a l'vernissament final. A banda, una de les iniciatives més valorades

per l'alumnat és el VoraTER, un projecte en què participa tota l'escola i que gira al voltant del riu, gràcies a la complicitat del Museu. Des de l'estudi geogràfic i del curs del riu, a ir, fins al paper de la dona treballadora a les fàbriques de la zona, a 4t, passant per la recerca dels invents tecnològics i la indústria tèxtil, a 2n, o tot el que té a veure amb la cura del medi ambient del riu, a 3r.

Ara bé, si hi ha una iniciativa que triomfa sobre la resta és el Taulateams, que els alumnes mateix expliquen que els fa “desenvolupar les intel·ligències múltiples”. Són una mena de tallers de 30 minuts (dos dies a la setmana) que els alumnes escullen segons els seus gustos o interessos: des de coral a aeròbic, fins a corrandes, Instagram o bàsquet. Tots els alumnes participen també en el BiciTER, en què els de 4t d'ESO reparen les bicicletes que fan servir els seus companys i ensenyen com fer-ho als de cursos inferiors. “No tenim gimnàs, així que agafem el

Un dels projectes més valorats pels alumnes de l'**Institut del Ter** és el VoraTER, que gira al voltant del riu.

“Abans jutjaven l’institut per fora sense conèixer el que de veritat és.”

case i les bicis i anem fins al pavelló de Manlleu a fer educació física”, subratlla el Mohamed, de 2n d'ESO.

De la conversa amb els alumnes es desprèn una admiració pels seus professors i per la manera de treballar que els han ensenyat. Tots agraeixen tenir dos docents a l'aula. “Això ho valoro molt perquè així ens poden ajudar més”, diu la Chaima, que fa 2n d'ESO. En l'àmbit metodològic, la Fatima i l'Alex expliquen que no tenen llibres de biologia, física i química, en què la majoria d'activitats són digitals. I la Chaima afegeix: “Fem teoria i projectes i també fem invents”. Malgrat tot, saben que és difícil desempallegar-se de l'etiqueta de ser un centre de segona. “Abans jutjaven per fora sense conèixer el que de veritat és aquest institut”, lamenta la Fatima.

Els canvis pedagògics en primera persona

Això també passava a l'escola Josep Maria de Sagarra, a Barcelona, en què l'activitat artística impregna tots els racons de l'escola. La seva aliança amb el Macba ha despertat la curiositat dels infants i la confiança de famílies del barri. Tampoc aquests alumnes saben explicar en què consisteix concretament el projecte Magnet, però sí que detecten els canvis pràctics que suposa aquesta iniciativa en el seu dia a dia. “A l'escola on anava abans ho posaven tot a la pissarra. Ens pesava la motxilla, pels llibres i llibretes per estudiar”, recorda la Nazareth, que fa 6è. La Frida, del mateix curs, també ha canviat d'escola fa poc: “Abans sempre treballava amb un full al davant. Aquí a vegades també copiem el que diu el professor però abans hem experimentat”. Ella relata com aprenen: “Primer ens imaginem com serà l'experiment que farem, ho dibuixem i després veiem si era el que pensàvem”.

El Víctor, de 3r, escolta els seus companys d'escola. “Aquí juguem”, diu. El Ramon, de 6è, puntualitza: “Aquí aprenem jugant”. La via per fer-ho és a través de l'art: expliquen amb entusiasme els poemes visuals que han estat fent i la part de l'escola que més els agrada, l'Espai C, una zona de creació oberta a qualsevol artista a canvi que dediqui unes hores al centre i interactuï amb els alumnes. Es tracta d'un programa impulsat pel Consorci d'Educació de Barcelona en què els centres educatius participants cedeixen un taller a joves creadors per desenvolupar els seus projectes si els artistes comparteixen aquests espais amb els infants. “Hi ha artistes que venen a l'escola i ens ensenyen què fan”, relata el Ramon. Així, diu, “ho aprenem tot a través de l'art”. Dibuixen com és l'aparell digestiu i creen amb diferents materials cada òrgan: una esponja que simula l'estómac, unes ampolles de plàstic superposades fan de budells. La Manawi, de 4t, resumeix la idea del projecte Magnet: “Aquí no és que estudiem més o menys, és que crec que estudiem millor”. Malgrat que desconeixen l'abast del projecte del qual són protagonistes, viuen en primera persona l'efecte pràctic d'aquesta arma de construcció massiva: la profunda actualització de la seva escola per capgirar —i millorar— el seu projecte educatiu.

Els alumnes de l'escola Josep Maria de Sagarra visiten sovint el Macba, institució aliada amb el centre.

El treball fora de l'aula és important per a l'Institut del Ter, amb projectes relacionats amb el patrimoni natural, històric i cultural del riu Ter.

L'art impregna totes les aules de l'escola Josep Maria de Sagarra.

A través de l'art, els alumnes treballen totes les competències bàsiques.